

Міністерство освіти і науки України  
Міністерство культури і туризму України  
Теребовлянське вище училище культури

**Специфіка роботи  
концертмейстера на уроках  
класичного танцю**

методична розробка  
Спеціальність «Хореографія»

Теребовля-2010

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ  
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ



# СПЕЦИФІКА РОБОТИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА НА ЗАНЯТТЯХ З КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ

Методичні рекомендації  
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв  
I-II рівнів акредитації

Спеціальність «Хореографія»

Київ - 2011

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

**Специфіка роботи концертмейстера  
на уроках класичного танцю**

**Теребовля: ТВУК, 2010**

**УКЛАДАЧ Є.М. СЛОБОДЯН** викладач фортепіано та концертмейстер вищої категорії Теребовлянського вищого училища культури I-II рівня акредитації

РЕЦЕНЗЕНТИ:

**І.П. ГРИНЧУК** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального виконавства ТНПУ ім. В. Гнатюка

**Г.В. МАЙДАНСЬКА** старший викладач, голова предметної комісії викладачів фортепіано і концертмейстерів Калуського коледжу культури і мистецтв

**М. В. ЛЯШКЕВИЧ** викладач-методист, голова циклової комісії хореографічних дисциплін Калуського коледжу культури і мистецтв

**С.В. РУДАК** завідуючий відділом хореографії ТОКЕШМ, викладач вищої категорії

**РЕДАКТОР І.В. КОПЧАК** викладач філологічних дисциплін ТВУК

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК **Т.Ф. СТРОНЬКО**

## Пояснювальна записка

Мистецтво танцю тісно пов'язане з музикою. Завдання хореографічної освіти полягає у вихованні музично-хореографічного розвитку студентів. Музичний супровід танцю є складовою частиною навчальних занять.

Правильне визначення музичної основи, що відповідає інтонаційному, метро-ритмічному і темповому строю танцювальних рухів є вирішальним фактором. Музику підбрану до супроводу уроків класичного танцю необхідно виконувати так, щоб закладені в ній виражальні можливості злилися з рухами в єдине ціле.

Зміст методичної розробки полягає в ознайомленні з характером рухів класичного танцю та підбору музичного оформлення відповідно до специфіки предмету.

Починаючим концертмейстерам доводиться науку супроводу засвоювати самостійно. Процес цей довгий, тому що об'єм хореографічного матеріалу з яким повинен ознайомитись концертмейстер досить великий. Крім того, відсутня необхідна методична література по хореографічному акомпанементу наявність і вивчення якої прискорило б засвоєння спеціалістами–початківцями специфіку предмету.

Методична розробка призначена для концертмейстерів-початківців, ознайомить їх із специфікою музичного супроводу уроків класичного танцю, дасть можливість швидко зорієнтуватися у підборі музичного матеріалу і якості його виконання.

## **Роль супроводу у музично-хореографічному розвитку студентів.**

Танець і музика в хореографічному мистецтві мають тісний органічний зв'язок. Тому будь - який вид хореографічної практики не може обходитись без музичного супроводу. Але особлива роль музики в процесі навчання танцювального мистецтва.

Музичний супровід є складовою частиною навчальних занять. Від якості музичного матеріалу, що використовується на уроках танцю, і його виконання залежить не тільки розвиток музичних здібностей, а й сприяє якісному художньому смаку студентів - хореографів. Змістовна, естетично приваблива музика, танцювальна по своїй суті, надає неоціниму допомогу в засвоєнні складної системи виражальних засобів танцю: техніки виконання і артистизму.

Особливості роботи концертмейстера на уроках класичного танцю полягають в тому, що хореографічний матеріал диктує свої вимоги. Тому тут музичний супровід підбирається спеціально, відповідно до вимог специфіки предмету. Для кожного танцювального жанру потрібен відповідний музичний матеріал. Навчальні форми класичного танцю являють собою методично чітко вироблену систему рухів, направлених на розвиток в студентів професійних танцювальних навиків: доброї виконавської техніки, яскравої виразності, координації, сили, витривалості. Ці форми склалися і окристалізувалися в результаті багаторічної педагогічної практики багатьох поколінь викладачів танцю всього світу.

В програмах по класичному танцю зафіксована певна послідовність навчального матеріалу. Характеристика закладена в кожному танцювальному русі, має першочергове значення в роботі по підборі музичного матеріалу для навчальних програм. Ці дані допомагають визначити музичну основу того чи іншого руху, музичної комбінації, призначеної для виконання в класі біля станка чи на середині залу.

Склад рухів навчальних форм класичного танцю великий і багатогранний. Кожен рух естетичний по своїй природі і має змістовне значення. Правильно визначити звукову основу для тої чи іншої навчальної хореографічної форми

можливо тільки опираючись на вичерпну характеристику її виражального значення. Особлива турбота про якість музичного супроводу, що по всіх параметрах відповідає характеристиці навчальних хореографічних вправ, продиктована не тільки чисто художнім завданням. Повна відповідність звучання і руху сприяє більш глибокому і міцному засвоєнню студентами техніки виконання, тобто основних професійних навиків. Властивість до злиття в єдине ціле закладена в самій природі інтонаційних сфер музики і танцю. В музиці найбільш рельєфно відображаються деякі зовнішньо - рухові якості, наприклад: політ, падіння, ковзання, обертання, розгойдування, стрибок,... . Музика, відображаючи зовнішні якості рухів, таким чином виражає характер цих рухів — плавний або різкий, енергійний або стриманий, величавий або примхливий. Наявність повного злиття інтонаційного строю виражальних засобів музики і танцю — єдина умова, що гарантує успішне проведення уроків з класичного танцю і повноцінне засвоєння студентами навчального матеріалу.

Забезпечення відповідної звукової атмосфери на уроках — одне з основних завдань педагогів, що відповідають за музичне оформлення танцювальних занять.

В оцінці якості хореографічного акомпанементу прийнято застосовувати особливі вирази, що мають певний художній сенс. Такі визначення, як хореографічна образність і пластична рельєфність акомпанементу, характерна подача і манера гри відтворюють специфічну змістовність звукового інтонування, що необхідне, для нормального функціонування всіх видів навчальної хореографічної практики.

Хореографічна образність акомпанементу означає відтворення музики, що має явні, або приховані ознаки танцювальності, з найбільшим виявом її рухової сутності.

Пластична рельєфність музичного супроводу — це м'якість і злітність звукодобування, але в той же час чіткість і об'ємність вимови інтонації, мотивів, фраз танцювальної музики. Характерна подача матеріалу являє собою

виразне підкреслення наявних певному танцювальному образу відмінних рис.

Критерієм доброго музичного смаку, що відноситься до музичного матеріалу на уроках класичного танцю — це ясність, дохідливість, закінченість мелодії, чистота голосоведення, природність, логічно-обґрунтований підбір милозвучних гармоній, чіткість метричних формул. Приклади повинні бути різноманітні по характеру мелодії, по деталях ритму і метру. Дуже важливо, щоб на уроках класичного танцю з самих перших кроків навчання студенти училища мали правильну уяву про принципи і закономірності зв'язку рухів і музики. В цьому відношенні роль класичного тренажа і оформлення його високохудожньою музикою дає загальний музичний розвиток студента.

В танці, як і в музиці, спостерігається певна розміреність тривалості рухів (в музиці — тільки в часі, в танці — в часі і в просторі) їх групування, чергування, акцентування. Ритмом в танці (аналогічно з музикою) може бути названа послідовна зміна більш тривалих і менш тривалих по часі акцентованих і неакцентованих рухів. Так як і в музиці, в танці в межах такту даного розміру можливі різні сполучення рухів, які в сукупності утворюють ритмічний малюнок. Погодженість динамічних відтінків і агогіки музичного виконання, з однієї сторони, і характер рухів — з другої сприяє виразності танцю.

Музичні терміни, що відносяться до позначення манери музичного виконання — *dolce*, *cantabile*, *espressivo* і інші характери звучності при виконанні *crescendo*, *diminuendo*, *sforzando* і інші, або темпова сторона виконання — *accelerando*, *ritenuto* і інші, — цілком застосовуються і до танцю. Так само як і особливість музичного виконання *legato* відповідає в танці плавним, зв'язним рухам і, навпаки, *staccato* — відривним, чітким, різким рухам.

Треба замітити, що термінологія класичного танцю — цілком французька за винятком кількох італійських. Переклад їх на українську мову часто є умовним і дає можливість сприймати не назву, а поняття, характер самого танцювального руху який в цьому позначенні фіксується.

Урок класичного тренажу динамічний в своїй побудові. Він починається з простих рухів і поступово підходить до більш важких, які вимагають великої затрати м'язової енергії. В музичному оформленні уроків класичного танцю динаміка окремих рухів і комбінацій повинна знаходити своє відображення в динамічних відтінках музики, які повинні підкреслювати динаміку рухів і тим самим допомагати студентам відчувати її і виразно, рельєфно передати її в своєму виконанні.

### **Характеристика основних рухів класичного тренажу та їх музичне оформлення.**

Тренаж класичного танцю складається з цілого ряду різноманітних рухів (*plie (плиє)*, *battement tendu (батман тандю)*, *battement tendu jete (батман тандю жете)*, *rond de jambe par terre (рон де жамб пар тер)*, *battement fondu (батман фондю)*, *battement frappe (батман фране)*, *adagio (адажіо)*, *grand battement (гранд батман)*) розміщених в порядку поступового наростання труднощів і повторення їх кілька разів для кращого розвитку техніки виконання.

Вони поділяються на дві частини

**I - Екзерсис** — біля палки або станка, при якому студенти виконують різноманітні рухи стоячи боком до станка і тримається за нього однією рукою, або ж стоять обличчям до станка і тримаються двома руками (на початку першого року навчання.)

**II**- ті ж і інші вправи виконуються на середині залу.

Всі рухи на уроці виконуються по чергово з кожної ноги.

**Музичне оформлення рухів, що виконуються по чергово з кожної ноги окремо повинне бути тотожними.**

Початок і кінець окремих рухів, що виконуються на протязі двох або більше тактів, а також різних комбінацій рухів повинні співпадати з початком і кінцем музичної фрази.

Майже кожному рухові і комбінації передуює :

**I**- вступ — *preparation (препарасьон)* — підготовчий рух, що передуює всій



комбінації, при цьому вся фігура студента підготовлюється до виконання заданого руху.

II - завершення — закінчує всю комбінацію у вихідне положення.

**Preparation** — підготовчий рух, вступ, що передує всій комбінації, виконується на протязі двох або чотирьох тактів, що залежить від завдань поставлених педагогом-хореографом. Для вступу часто використовують останні такти музичного супроводу до руху, що виконується. Він може починатися як із сильної долі так і з затакту. У всіх видах супроводу preparation повинен підказати характер, темп і метро-ритмічну сітку пропонованої для виконання хореографічної вправи

По закінченні всієї комбінації рухів виконується завершення повним кадансом.

Приклад музичного оформлення завершення в розмірі 2/4

♩ = 42

C - dur V I

The image shows a musical score for a 2/4 time signature. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The tempo is marked as ♩ = 42. The key signature is C major (C-dur). The notation shows a cadence: a V chord (dominant) in the first measure and an I chord (tonic) in the second measure. The bass clef staff has a single note (C) in the first measure and a whole note (C) in the second measure. The treble clef staff has a whole note chord (C major) in the first measure and a whole note chord (C major) in the second measure. The piece ends with a double bar line.

**Releve** (*релеве*) - підняття ноги на півпальці.

Виконується на першому курсі.

Легкий, інтенсивний рух ноги, який виконується коло станка.

Розмір: 2/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: М. Глінка, «Полька», Л.В. Бетховен, «Рондо» з сонати F – dur, 1. Морозов, Полька з балету «Доктор Айболить», І. Дунаєвський, Танець шести дівчат з сюїти «Повернення».

**Plie** (*пліє*) — присідання. Plie поділяється на *demi plie* (*демі пліє*) — мале, половинне присідання і *grand plie* (*гранд пліє*) — велике, повне присідання і виконується у всіх позиціях класичного танцю.

Характер рухів повільний, плавний, зв'язний, м'який, співучий.

В музичному оформленні він найбільш відповідає поняттям *adajio*, *molto cantabile*, *sempre legato*, (повільно, дуже співуче, постійно зв'язно).

Динамічна лінія рухів розвивається крещендо в міру поступового присідання і досягає кульмінації в крайній точці пліє внизу. І навпаки, в міру поступового піднімання, тобто повернення у вихідне положення, динамічна лінія руху слабшає, іде димінуендо.

В музичному оформленні динаміка даного руху повинна знайти своє відображення в динамічних відтінках (крещендо, димінуендо).

Виконується plie в розмірах 2/4, 3/4, 4/4 .

Для музичного оформлення plie можна використати такий нотний матеріал. Р. Глієр «Танець» оп. 31 №6 (уривок), П. Чайковський, Вальс з балету «Спляча красуня», К. Черні, Етюд оп. 599 №71, 73., Ф. Мендельсон «Кантабіле», Й. Брамс, Вальс оп. 39 № 15 (уривок).

**Battemen tendu sempl** (*батман тандю, семпл*) (батман витягнутий , простий) витягування ноги на носок

Характер рухів — чіткий, бадьорий; темп виконання — помірний.

В музиці цей рух найбільш відповідає темпу і характеру *andantino semplice* (не швидко, з простотою). *Battement tendu* виконується в розмірі 2/4 рідко 4/4.

На першому році навчання перша частина руху починається з затакту в одну восьму. Акцент руху падає на момент приведення працюючої ноги назад у задану позицію, тобто на другу частину руху. У музиці він повинен збігатись з сильною долею такту.

Для музичного оформлення *battement tendu* можна використати такий нотний матеріал: Г. Вольфарп, Етюд F-dur, О. Гедіке, Полька G-dur, В. Асафєв, танець з балету «Кавказький бранець» (уривок): М. Глінка, Каватина Людмили

з опери «Руслан і Людмила», А. Рубінштейн «Полька» оп. 14 №6 (уривок), Д. Штейбельт, Сонатина частина 1. оп. 33 (уривок).

**Battement tendu demi plie** (*батман тандю демі пліє*) — (батман витягнений, з половинним присіданням) витягування ноги на носок з присіданням.

Характер рухів в цілому — чіткий, бадьорий; момент *demi pile* — плавний, пружний. Темп виконання — помірний (на початкових заняттях — повільний).

В музичному оформленні *battement tendu demi plie* відповідає визначенню *andante, cantabile, semplice* (помірно, співуче, просто). Виконується в розмірі 2/4 або 4/4.

В подальшому вивчення *battement tendu demi plie* темп прискорюється

Для музичного оформлення *battement tendu demi plie* можна використати такий нотний матеріал: В. Сорокін «Пісня», Г Вольфарт «Етюд», Д. Бортнянський «Рондо» з сонати *C - dur*.

**Battement tendu jete** (*батман тандю жете*) батман витягнутий, кидок.

Виконується так само як *battemen tendu simpl*, але тільки робоча нога викидається в повітря на висоту до 30°.

Музичне оформлення цього руху аналогічне оформленню *battemen tendu simpl*, лише з тою різницею, що кидковому, відривчастому характеру цього руху в музиці більш відповідає прийом відривчастого виконання *staccato*. Добре підходить пунктирний ритм.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Й. Штраус «Полька», Ф. Шуберт, уривок до драми «Розамунда», П. Чайковський «Полька», П.Цільхер «У гномів», В. Косенко «Полька».

**Rond de jambe par terre** (*рон де жамб пар тер*) (кругові обертові рухи ноги по підлозі).

Характер руху *rond de jambe par terre* — плавний, зв'язний.

Темп виконання — помірний.

Розмір 2/4, 3/4, 4/4

В музиці найбільш відповідає характеру і темпу *andante, cantabile* (помірно, співуче).

*Rond de jamb par terre* виконується по черзі у двох напрямках: назвні і всередину та закінчується найчастіше *port de bras*

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал:  
О. Лепін «Повільний вальс» (уривок), Л. Деліб, Вальс з балету «Коппелія»:  
А. Аренський «Серенада» (уривок), Б. Годар «Вальс» (уривок).

**Battement fondu** (*батман фондю*) плавний „танучий" батман.

Характер рухів плавний, зв'язний, співучий.

В музичному оформленні найбільш відповідає визначенню *cantabile. sempre legato* (співуче, постійно зв'язно).

Виконується в розмірі: 2/4: 3/4: 4/4.

Акцент руху падає на момент *demi plie* на опорній нозі. Він повинен збігатися із сильною долею такту музики.

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал:  
С. Майкапар «Колискова» оп. 28. № 15, Е. Сигмейстер «Мотив гір»,  
О. Грибоедов «Вальс», М. Мусоргський «Сльоза», Дж. Керн «Дим».

**Battement frappe** (*батман франже*) ударний батман.

Характер руху різкий, відривчастий, ударний.

В музичному оформленні найбільш відповідає значенню *energico. sempre staccato* (енергійно, постійно відривчасто). Виконується рух в розмірі 2/4, 4/4 починається з затакту, тому, що акцент руху падає на момент відкриття працюючої ноги в заданому напрямку.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал. Б. Асаф'єв, Уривок з балету «Партизанські дні», Н. Паганіні — Ф. Ліст, Етюд «Полювання», Л. Деліб. «Pizzicato», М. Глінка «Дитяча полька».

**Battement double frappe** (*батман дубль франже*) подвійний ударний

батман.

Характер руху і музики, що його оформляє, аналогічний *battement frappe*.

Виконується в розмірі 2/4 та 4/4 акцент руху, так само як і в *battement frappe*, падає на момент витягування ноги і збігається з сильною долею такту. Початок руху, тобто подвійний перенос ноги, виконується на затакт.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал. Б. Асаф'єв, Уривок з балету «Партизанські дні», Н. Паганіні — Ф. Ліст, Етюд «Полювання», Л. Деліб «*Pizzicato*», М. Глінка «Дитяча полька».

**Rond de jambe en l'air** (*рон де жамб ен лер*) (коло ногою в повітрі).

Характер рухів — плавний, чіткий.

В музичному оформленні найбільш близький до визначення *grazioso, sempre legato* (граціозно, постійно зв'язно).

Виконується в розмірі 2/4, 3/4 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Ф. Шуберт «Вальс» (уривок), Л. Мінкус, *Andantino* з балету «Баядерка», Б. Годар «Вальс» (уривок), О. Грибоедов «Вальс» (уривок).

**Battement soutenu** (*батман сутеню*) батман з підтягуванням, з витримкою. Безперервний рух.

Характер рухів — плавний, зв'язний, співучий.

В музичному оформленні відповідає *cantabile, sempre legato* (наспівно, постійно зв'язно).

Виконується в розмірі 2/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Д. Бортнянський «Рондо із сонати», Д.Г. Тюрк, Сонатина (уривок), М. Раков «Полька».

### **Petits battements sur le cou-de-pied** (*пті батман сюр ле ку-де-п'є*)

маленькі батмани коло кісточки опорної ноги.

Характер руху — чіткий, відривчастий.

В музичному оформленні він відповідає визначенню *grazioso*, *staccato* (граціозно, відривчасто).

Виконується в розмірі 2/4

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Ф. Гюнтен, Етюд, Г. Вальферд, Етюд, Л. Шітте, Етюд (опус 108 *ШВ*).

### **Developpe** (*девелопе*) виймання, розкриття ноги.

Характер руху плавний, зв'язний, повільний. *Developpe* один з елементів *adagio*.

В музичному оформленні відповідає: *adagio*, *cantabile*, *sempre legato* (повільно, наспівно, спокійно, постійно зв'язно).

Виконується в розмірах 2/4 або 4/4

Рух складається з повільного, плавного виймання працюючої ноги на висоту 90°

Потім витягнута працююча нога повільно опускається у вихідне положення.

У музичному оформленні *девелопе* – поступовий підйом працюючої ноги до найбільш високої точки повинен супроводжуватись посиленням динаміки руху і звучності музики *крещендо*, а опускання ноги *димінуендо*.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: А. Даргомижський «Пісня без слів», С. Майкапар, Прелюдія, Т. Хренніков, Романс, В. Щербачов, Романс.

**Releve lent** (*реліве лент*) рух з повільним підняттям ноги.

Рух *releve lent* за характером аналогічний *developpe*.

Характер руху — легкий, інтенсивний рух коло палки.

В музичному оформленні відповідає: вишуканим, граціозним, танцювальним мелодіям (жартівливі польки, гуморески, інтермеццо)

Виконується в розмірах 2/4, 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:

М. Глінка, Полька, В. Штраус, Полька.

**Grand battements jetes** (*гран батман жете*) великі кидкові батмани.

Характер руху — чіткий, відривчастий, помірний.

В музиці відповідає визначенню: *moderato*, *energico*, *staccato* (стримано, енергійно відривчасто).

Музичне оформлення таке ж як і в *battement tendu jete*, але робоча нога викидається в повітря на висоту 90° і вище доводиться на затакт, а момент опускання ноги у вихідну позицію збігається з сильною долею такту.

Виконується в розмірі 2/4 або 4/4

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:

Б. Киянов, Марш, А. Лепін «Пісня про дружбу», В. Герчик, Марш, М. Мазур «В похід», Ц. Пуні, Марш з балету «Коник – Горбунець»

**Port de bras** (*пор де бра*) вправи, що складаються з одночасних рухів рук, корпусу і голови.

Є шість основних форм *пор де бра*. На першому курсі *пор де бра* вивчається як самостійний рух, а в подальшому – як складова деяких навчальних композицій, в тому числі *рон де жамб пар тер*.

Характер рухів — плавний, зв'язний, близький до рухів, що використовуються в *adagio*.

В музичному оформленні вони відповідають визначенню *adagio*, *cantabile*, *sempre legato* (повільно, співуче, постійно плавно)

Виконується в розмірах 2/4, 3/4, 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: С. Кюї, *Alegretto*, В. Ребіков «Мініатюра», Е. Сігмейстер «Ковбойська пісня».

### **Перегин корпусу і розтяжка.**

Розтяжка сприяє виразності танцю, гнучкості, розвитку і рухомості корпусу, укріплює м'язи ніг і збільшує рухливість тазостегнових суглобів. Музичний супровід — плавність і злине ведення звукової лінії.

Темп помірний, характер спокійний.

Розмір 3/4.

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал. Ф. Шопен. Вальси, Р. Глієр, Вальс, Д. Шостакович «Вальс квітів».

### **Заняття на середині залу.**

Ці заняття в першій половині повторюють навчальний матеріал біля станка, але комбінації складаються, як правило, компактно.

Кількість вправ може зменшуватись за рахунок об'єднання тих чи інших рухів в одну побудову.

Характер рухів біля станка і на середині залу не міняються, але музичний матеріал не повторюється, адже вправи на середині залу ускладнюють структуру виконання, більш широко використовуються допоміжні і зв'язуючі рухи, активно включаються в комбінаціях рухи рук, корпусу, голови. Ці моменти розширюють виражальні можливості танцювальних вправ і потребують більш насиченої емоційної музичної підтримки.

В другій половині занять на середині залу студенти переходять до засвоєння рухів, характерних в основному для екзерсиса на середині. Тут



велике місце займають елементи сценічного танцю. Серед вправ — позиції рук, різноманітні форми port de bras, ціла серія злитих взаємопов'язаних рухів (temps lie), пози і положення класичного танцю (croisee, effacee, ecartee, arabesque). Засвоєння цих рухів, техніки, характеру і манери вимови підготовляють студентів до виконання великих, плавно — співучих, танцювальних фраз, що являються основою adagio.

Adagio — це танцювальна форма, що складається з різних видів developpe, повільних поворотів в позах (tours lent), port de bras, різноманітних renverse, grand fouette, tours sur le cou-de-pied, tours в великих позах.

В початкових варіантах переважно є прості форми рухів. І тільки з часом вправи збагачуються в технічному і виражальному відношенні, набувають рис високої віртуозності і артистизму.

Є два види adagio — маленьке (8-12 тактів) і велике (16-24 такти). Вони відрізняються одне від одного за тривалістю та за ступенем важкості виконання.

Характер цих двох комбінацій однаковий.

В музичному оформленні визначається широтою і кантиленністю, емоційною наповненістю, експресивністю.

Темп adagio.

Розмір 2/4, 3/4, 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал.

Ф. Шопен «Фантазія — експромт», Л. Мінкус, Adagio з балету «Дон Кіхот», Л. Мінкус, Па-де-де з балету «Дон Кіхот», А. Хачатурян, Андантіно, Ф. Мендельсон, Романс, «На крилах поезії», Д. Шостакович, Романс з кінофільму «Овод»

## **Allegro**

### (Стрибки)

Різні види стрибків — багаточисленні.

Кожному стрибку передує *demi plie*. Закінчується стрибок в *demi plie*. Стрибки складаються з плавного за характером руху *plie* з відривчасто чітким моментом віддачі п'ятами від підлоги стрибком.

В музичному оформленні ці два моменти повинні знайти своє чітке вираження.

Моменту стрибка відповідає відтінок *sforzando*.

Характеру стрибків відповідає жвава, бадьора музика.

Стрибки поділяються на малі і великі.

**Малі стрибки**, як правило, укладаються в дводольний розмір танцювальних мелодій, по характеру граціозних, життєрадісних, піднесених.

В дводольному метрі відмінні риси польоту. Найбільш яскраво відтворюється в м'яко синкопованому ритмі, в якому акценти, що падають на слабкі долі, ніби піднімають, підштовхують виконавця наверх.

**Великі стрибки**, як правило, потребують широкої інтенсивної польотної метрики, що характерно для мелодій трьохдольного розміру. Тут необхідно звертатися до вальсових мелодій.

До рухів групи *allegro* відносяться повороти на підлозі і в повітрі (*pirouettes* і тури), а також рухи на пальцях (для жіночого класу).

Музичне оформлення чоловічого і жіночого класів істотно відрізняється за змістом, строем, особливо на завершальному етапі навчання. Відмінна і манера подачі музичного матеріалу.

Чоловічий клас, на відміну від жіночого, вимагає від концертмейстера значної насиченості в звуковому відношенні подачі матеріалу, більшої затрати енергії. Окремі танцювальні комбінації чоловічого класу потребують супроводу наповненого вольовою рішучістю і строгістю виконання.

Для визначення музичної основи стрибкових комбінацій їх можна за технологією стрибка об'єднати в групи.

Перша група saute, changement de pieds, echange.

### **Temps leve saute (cote)**

Простий стрибок. З двох ніг на обидві без зміни положення

Розмір 2/4, 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал: В. Гаврилін «Жарт», К. Фауст, Полька, Б. Асаф'єв, Танець з балету «Кавказький бранець».

### **Changement de pieds (шанжман де п'є)**

(стрибок з переминою ніг в повітрі в п'ятій позиції)

Changement de pieds поділяється на grand changement de pieds — великий стрибок з переминою ніг і petit changement de pieds — маленький стрибок з переминою ніг.

Changement de pieds вивчається і музично оформляється аналогічно temps leve saute з тією різницею, що різний об'єм і характер рухів - висота grand або petit changement de pieds - повинні знайти своє відображення в музиці, що їх оформляє.

Grand changement de pieds виконується в дорсить повільному темпі і на динамічному відтінку f .

Petit changement de pieds виконується швидше і в музиці відповідає динамічному відтінку P (тихо).

Музичне оформлення changement de pieds в розмірі 2/4 з затактом у дві восьмі.

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал: Л.В. Бетховен «Екосез», Д.Кабалевський «Клоуни», Ю. Чічков, Полька

## **Echappe** (ешаппе)

Echappe вивчається і виконується аналогічно попереднім стрибковим рухам, але вдвоє більшим числом тактів.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: В. Гаврилін «Капріччо», Л.В. Бетховен «Контрданс», В.А. Моцарт «П'еса».

## **Assemble** (ассамбле)

Стрибок з однієї ноги на дві.

Виконується в розмірі 2/4 з затакту в помірному темпі.

Для музичного оформлення можна використати такий музичний матеріал: П. Чайковський, Варіація Зіґфрида з балету «Лебедине озеро», Л. Бетховен, Екосез, Л. Кабалевський «Клоуни».

## **Pas jete.** (жете)

Музичне оформлення аналогічне *assemble soutenu*. Розмір 2/4.

Акомпанемент підкреслює плавність *plie* і відривчастий кидок стрибка.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал.

П. Чайковський, Полька, Й. Штраус, Полька – піццікато, П. Чайковський, Варіація феї Срібла з балету «Спляча красуня».

## **Sissonne simple.** (Сісон семпль)

Простий стрибок з двох ніг на одну

Музичний розмір 2/4, 3/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:

П. Чайковський, Уривок з балету «Лебедине озеро», К. Фауст, Полька, Т. Хренніков, Пісенька Лепелетті з музики до п'єси Л. Гладкова «Давним-давно».

### **Sissonne fermee** (сіссон ферме)

(закритий стрибок)

Розмір 3/4 або 4/4.

Характер музичного супроводу—енергійний, чіткий.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал.

А. Хачатурян, Фрагмент з музики до драми М. Лермонтова «Маскарад», Р. Планкет, Фрагмент з оперети «Корневільські дзвони», І. Дунаєвський, Уривок з сюїти «Повернення».

### **Sissonne ouverte** (сіссон увер)

(відкритий стрибок)

Розмір 3/4 або 4/4

Музичний супровід—енергійний чіткий.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал. Б. Асаф'єв, Вальс ковзанярів з балету «Кавказський бранець» (уривок.), Л. Мінкус, Варіація з балету «Дон Кіхот» (уривок), Р. Дріго, Фрагмент з балету «Чарівна флейта».

### **Сценічний sissonne** (Сценічний сіссон)

Розмір 3/4.

Характер музичного супроводу—швидкий вальс.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал.

Ю. Слонов, Вальс із збірника «Як вам це подобається», Г. Свірідов, Вальс з музичних ілюстрацій до повісті О. Пушкіна «Заметіль» А. Хачатурян «Вальс дружби».

### **Pas glissade** (гліссад)

*(Ковзкі рухи, ковзкий стрибок з двох ніг на обидві ноги)*

Характер цього стрибка ковзкий, політний, плавний.

В музичному оформленні він відповідає визначенню *andantino*, *grazioso*, *portamento* (досить повільно, плавно. граціозно).

Виконується в розмірах 2/4, 4/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:  
Л Мінкус, Варіація Кітрі з балету «Дон Кіхот», Г. Беренс. Етюд опус 70 .№35.

### **Pas ballonne** (бальоне)

Розмір 4/4, 2/4, 6/8.

Характер музичного супроводу — енергійний, чіткий.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:  
Ф Бургмюллер «Тарантела».

### **Pas de basgue** (па де баск)

Характер стрибка - плавний, плаваючий, ковзкий.

В музичному оформленні цей стрибок відповідає визначенню *allegro, grazioso. sempre legato* (швидко, граціозно, весь час зв'язно).

Виконується в розмірі 3/4 з затактом в дві восьмі.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Ф Шуберт. «Німецький танець»; Л.Бетховен. Менует з сонати №20.

### **Pas de bourree.** (па де бурре)

Характер рухів—чіткий, карбовано-уривчастий.

В музичному оформленні відповідає визначенню: *allegro, grazioso. staccato* (швидко, граціозно, відривчасто).

Розмір 4/4 або 2/4.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал:

В Белліні, уривок з опери «Пірати», П. Чайковський, Танець феї Драже з балету «Лускунчик» (уривок), А. Глазунов, Піщикато з балету «Раймонда» (уривок), М Глінка «Дитяча полька».

### **Balance** (балянсе)

(гойдаючі рухи)

Характер рухів - плавний.

Виконується в розмірі 3/4 в темпі вальсу з затактом в одну четвертну.

Акцент руху співпадає з першою долею такту.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: М. Титов, Вальс. Ф. Шуберт, Вальс, Ф. Шопен, Вальс, Б. Асаф'єв, Вальс з балету «Кавказський бранець» (уривок).

### **Pas ballote** (бальотте)

Розмір 4/4, 2/4 з затактом в три восьмі.

Характер музичного супроводу — спокійний, плавний.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: А. Ешпай «Пісня про дружбу» з кінофільму «Виправленому повірити», С. Рахманінов «Італійська полька» (уривок).

### **Echappe (battu)** (ешаппе баттю)

(заноски, удар однієї ноги об другу в повітрі)

Розмір 4/4 пізніше 2/4 з затактом в три восьмі.

Характер музичного супроводу — енергійний, чіткий.

Для музичного оформлення можна використати такий нотний матеріал: Р. Щедрін «Веселий марш монтажників» з кінофільму «Висота», І. Дунаєвський, Марш з кінофільму «Веселі хлоп'ята», С. Прокоф'єв, Фрагмент з балету «Ромео і Джульєта».

### **Побудова уроку.**

I Рухи екзерсиса (біля станка)

II. Рухи екзерсиса на середині залу

III. Allegro (стрибки)

Exersis a barra (побудова комбінацій біля станка для першого року навчання)

1. Plie
2. Batement tendu
3. Batement tendu jete
4. Rond de jambe par terre
5. Batement fondu
6. Batement frappe
7. Rond de jambe en l'air
8. Grand batement jete
9. Розтяжка

### **Exersis a la zala**

1. Port de bras
2. Вивчення поз класичного танцю
3. Зв'язуючі та допоміжні рухи (echrpe, balance, pas de bourree)
4. Temps lie

### **Allegro (стрибки)**

#### **Temps live (saute)**

1. Pas echarpe за II і V позиціями
2. Changement de pieds
3. Pas assemble
4. Pas jete
5. Pas ballonne
6. Sissonne simple
7. Поклон.



*Використана і рекомендована література:*

1. Базарова, Н. Классический танец [Текст] / Н.Базарова. – Л.: Искусство,1975.- 181с.
2. Базарова, Н. Азбука классического танца [Текст] /Н.Базарова, В.Мей. –Л.: Искусство, 1983.- 207с.
3. Ваганова, А. Я.Основы классического танца [Текст] /А.Я.Ваганова. –СПб.: Лань, 2002. – 192с.
4. Ладыгин, Л. А. Музыкальное оформление уроков танца [Текст] / Л.А. Ладыгин. - М.: ЗНУИ, 1980 . - С.16-162.
5. Цветкова, Л.Ю. Методика викладання класичного танцю [Текст] / Л.Ю. Цветкова. - К.: Альтерпрес, 2005. – С. 8-46.
6. Яромлович, Л. Принципы музыкального оформления уроков классического танца [Текст] / Л. Яромлович. - Л.: Музыка, 1968. – С. 22-86.
7. Яромлович, Л. Элементы классического танца и их связь с музыкой [Текст] / Л. Яромлович. - М.- Л: Музгиз., 1952. – С. 5-137.